

تحلیل عوامل مؤثر بر جذب گردشگر در شهرستان هشتروند با تأکید بر روستاهای (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ، لامشان)

هادی اسکندری عین الدین^۱، حسین نوحی^۲

^۱دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

^۲کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساوه، ساوه، ایران.

چکیده

توسعه گردشگری روستایی می‌تواند به بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و منافع زیست‌محیطی برای ساکنان مناطق روستایی به همراه داشته باشد. این صنعت نقشی حیاتی در جامعه روستایی ایفا می‌کند، زیرا موجب رشد کسب‌وکارها، ایجاد اشتغال و تأمین معیشت بهتر برای روستاییان می‌شود. پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش توصیفی و تحلیلی می‌باشد. در پژوهش حاضر با توجه به نبود جامعه آماری از روش گلوله برفی استفاده شده است. بنابراین مبنای گردآوری اطلاعات بر مبنای پرسشنامه‌ای با ۱۰ گویه قرار داشت که در میان حجم نمونه ۷۰ نفری از جامعه آماری مربوط به گردشگران روستایی، روستاهای (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ و لامشان) شهرستان هشتروند توزیع شد. در تحلیل پاسخ‌های ارائه شده در رابطه با گویه‌ها، از آزمون‌های آماری T تک نمونه‌ای در محیط نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج حاصل از تحلیل پرسشنامه در محیط نرم‌افزار SPSS نشان می‌دهد که وجود آب‌وهوای مناسب، جذابیت طبیعی و گردشگری، حفظ هویت فرهنگ بومی محلی از سوی ساکنان و تأمین امنیت محیطی برای گردشگران به ترتیب با میانگین (۴/۶۰، ۴/۴۰، ۴/۳۰، ۴/۲۵) بیشترین تأثیر را در جذب گردشگر در روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه گردشگران در روستاهای مورد مطالعه شهرستان هشتروند داشته است.

واژه‌های کلیدی: گردشگر، گردشگری روستایی، تاریخی، شهرستان هشتروند.

مقدمه

روستا و روستانشینی در ایران از جایگاه و اهمیت بسیار برخوردار است. عدم توجه به فضاهای روستایی، بی‌توجهی به توان و امکانات تولیدی نواحی روستایی از نظر داده‌های طبیعی و نیروی انسانی پر توان این نواحی می‌باشد. برای رسیدن به توسعه ملی، ناگزیر به برنامه‌ریزی و توسعه روستایی می‌باشیم، زیرا عدم برنامه‌ریزی و توسعه روستایی مشکلات فراوانی را برای کشور ایجاد می‌نماید. هم‌اکنون هم به منظور تأمین عدالت و محرومیت‌زدایی از سکونتگاه‌های روستایی، در سال‌های گذشته روستاها عرصه انجام اقدامات وسیع عمرانی بوده‌اند. با وجود آنکه شاخص برخورداری مناطق روستایی از تاسیسات زیربنایی و خدمات عمومی و رفاهی افزایش چشمگیری یافته، اما به موازات بهره‌مندی روستاییان از امکانات خدماتی مناسب تر، مسایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و گردشگری این جوامع دستخوش تحولات جدی شده و کالبد و سیمای آنها را به شدت تغییر داده‌اند. ضمن آنکه مهاجرت روستاییان به شهرها و نقاط صنعتی نیز کاهش نیافته است (طرح توسعه و عمران هشت‌رود، ۱۳۹۰).

تعدد و پراکندگی مراکز جمعیتی در نقاط روستایی، فاصله این سکونتگاهها از یکدیگر و افزایش آبادیهای کم جمعیت به دلیل روند سریع اسکان عشایر کوچنده، توزیع فضایی و پراکنش جمعیت کشور را دچار دگرگونی و عدم توازن ساخته است. شاید بتوان عمده ترین مسایل موجود در سازمان فضایی حوزه‌های روستایی را به ترتیب ذیل نام برد.

- نابسامانی در پیوند تعامل حوزه‌های روستایی با بدنه نظام اسکان به دلیل فقدان یک شبکه دسترسی کارآمد؛

- نابسامانی در وضعیت معیشت و فعالیت بسیار محدود و ابتدایی؛

بی‌ثباتی شدید اسکان در حوزه‌ها که خود معلول ناپایداری جمعیت و موارد یاد شده می‌باشد. به دنبال درک واقعیت‌های مکانی - فضایی فوق و تخلیه روز افزون نقاط روستایی به جانب مراکز بزرگتر (روستایی و شهری) که خود، زمینه ساز بروز عوارض خاص اجتماعی - اقتصادی، کالبدی و زیست محیطی در مقصد نیز شده است، ضرورت و تغییر نگرش و توجه خاص به عرصه‌های روستایی و سامان بخشی به نظام و الگوی استقرار روستاها احساس گردید. چرا که در اعتقاد عموم بدین گونه است که انتظام بخشی به نظام و الگوی استقرار، زمینه‌ساز تسری اقدامات و منافع حاصل از اجرای پروژه‌های توسعه عمرانی است. روستاهای ایران بر پایه مساعدت عوامل طبیعی، بویژه آب و زمین، در دوره‌ای طولانی و در مکان‌هایی خاص استقرار یافته و همگام با تحولات اقتصادی و اجتماعی به حیات و گسترش خود ادامه داده‌اند. نوع خاص روابط میان کالبد و بستر محیطی، اقتصادی و اجتماعی موجب ساخت ارگانیک و خود یافته این آبادیهاست. به عبارت دیگر سکونتگاه‌های روستایی در ایران به تبع تنوع ناحیه‌ای و منطقه‌ای عوامل محیط طبیعی از یک سو و درجه تاثیرگذاری نیروهای سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از سوی دیگر، به صورتی متنوع شکل یافته و به تدریج چهره امروزی خود را یافته‌اند.

گردشگری روستایی

امروزه گردشگری به عنوان یک رویکرد اقتصادی پویا و دارای ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد، به یکی از بزرگترین و پرمفعت ترین صنایع در اقتصاد جهان تبدیل شده است و به عنوان بستری جهت ایجاد تغییرات اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه شناخته میشود (Unwto, 2015: 2). یکی از گونه‌های گردشگری (گردشگری روستایی) است (Matei, 2015: 453). گردشگری روستایی یکی از قدیمی ترین اشکال سفر است و هنوز هم یکی از اصلی ترین انواع گردشگری در بسیاری از نقاط جهان به شمار میرود (حاتمی نژاد، ۱۳۹۰: ۱۶). سهم رو به افزایش گردشگران روستایی در جهان و موقعیت ایران از نظر گردشگری میراث، توجه ویژه به گردشگری روستایی در کشور و قابلیت‌های پراکنده در نواحی روستایی و درک علمی از امکانات و محدودیتها، فرصتها و تهدیدهای آن را ضرورت می‌بخشد. هم‌اکنون بیش از ۶۰ هزار روستا در کشور وجود دارد که تعدادی از آنها دارای پیشینه فرهنگی غنی و منحصر به فرد و آثار ارزشمند تاریخی هستند. متأسفانه به رغم غنا و تنوع فرهنگی و گردشگری اغلب

نواحی روستایی کشور، تاکنون این گونه گردشگری در نواحی روستایی رشد مناسبی نداشته است. با توجه به این قابلیت نمیتوان به شناخت، حفظ و احیا و چگونگی استفاده و به کارگیری آن به عنوان محرکهایی برای گردشگری روستایی و تنوع بخشی اقتصاد روستایی بی تفاوت بود (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۶۸).

شهرستان هشتروند دارای روستاهایی است که هر یک برای خود آثار و جاذبه‌های متنوع فرهنگی و تاریخی و جاذبه گردشگری و فرهنگی خاصی دارند. تعدادی با طبیعت منحصر به فردشان، تعدادی با آثار تاریخی، گروهی با آداب و رسوم خاص و بخشی نیز با شخصیت‌های برجسته شان همچون سایر نواحی روستایی مستعد کشور قابلیت فراوانی در زمینه گردشگری روستایی دارند. همچنین فضاهای روستایی شهرستان هشتروند به لحاظ ویژگیهای جغرافیایی، فرهنگی و تمدنی پتانسیلهای جذب گردشگر روستایی را دارا میباشد. در همین راستا هدف از پژوهش حاضر بررسی جاذبه‌های گردشگری، توریستی و تاریخی روستاهای (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ، لامشان) شهرستان هشتروند میباشد. همچنین عوامل موثر بر انتخاب سفر از دیدگاه گردشگران و مسافران روستاهای مذکور (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ و لامشان) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته شده است. بدین منوال تحقیق در پی پاسخگویی به سؤال زیر می‌باشد:

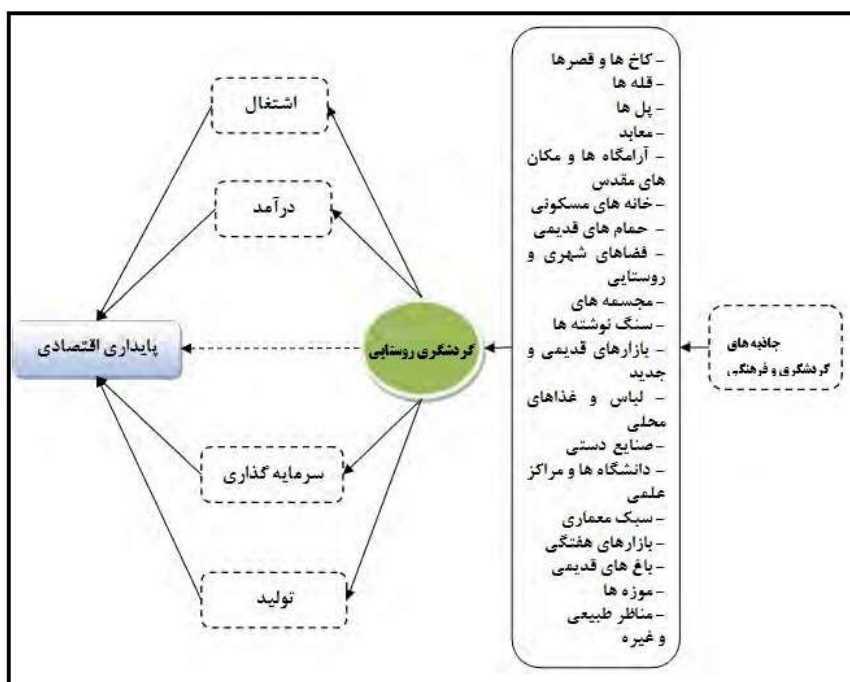
۱: مهمترین عامل گسترش گردشگری روستایی از دیدگاه گردشگران در مناطق روستایی شهرستان هشتروند به خصوص روستاهای (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ و لامشان) کدامند؟

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، تحقیقات موردی در رابطه با بحث گردشگری روستاهای شهرستان هشتروند بسیار اندک است ما در اینجا به چند مورد از تحقیقات داخلی و خارجی که در رابطه با توسعه روستایی انجام گرفته است اشاره میکنیم:

قربان زاد کهنه سری و همکاران (۱۳۹۹) نتیجه تحقیق حاکی از آن است که توانمندیهای زیادی در سطح روستاهای دهستان در جهت رسیدن به توسعه روستایی وجود دارد؛ اما در وضعیت فعلی سکونتگاههای روستایی شهرستان رشت دچار عدم تعادل و توازن در سطح توسعه یافتگی بوده و توسعه روستاهای این شهرستان با چالش و موانع جدی مواجه است. جمشیدی و عزمی (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان رتبه بندی روستاهای دهستان دینور شهرستان صحنه استان کرمانشاه نتیجه رسیدند که روستای میانراهان به عنوان تنها گزینه برخوردار، رتبه نخست توسعه را در بین روستاها به خود اختصاص داده و در مقابل پیرقاسم محروم ترین نقطه روستایی در این دهستان میباشد.

(Zhou et al kakumba 2015). به این نتیجه رسیده‌اند که جا به جایی تدریجی جمعیت از روستا به شهر و از فعالیت‌های کشاورزی به غیر کشاورزی از دلایل تأخیر توسعه جامعه روستایی در کشور چین است.

گسترش گردشگری و بخصوص گردشگری در نقاط روستایی میتواند، آثار مثبت بسیاری در زمینه‌ها و ابعاد مختلف اجتماعی و اقتصادی به همراه داشته باشد. به‌طوری‌که، گردشگری و به‌ویژه گردشگری روستایی، میتواند دریچه‌های نوینی از شناخت، توسعه و پایداری را برای جوامع به وجود آورد (پورمحمد و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۲). همچنین موجب بالا رفتن پتانسیل‌های جوامع محلی برای توسعه، افزایش مشارکت ساکنان در زمینه حفظ میراث فرهنگی و تاریخی و بهبود معیشت مردم از طریق افزایش درآمد و اشتغال و تغییر آداب و رسوم محلی شود (Wineaster, 2014: 6).

شکل ۱: چارچوب مفهومی پژوهش

مآخذ: نگارنده: ۱۴۰۴

روش علمی انجام تحقیق

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و از حیث ماهیت و روش توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز در این پژوهش به روش اسنادی و کتابخانه‌ای و پرسش نامه‌ای (محقق ساخته) گردآوری شده است که عبارتند از:

- ۱: اطلاعات جمع آوری شده به صورت تصویری و مستند از فضای طبیعی روستاهای مورد مطالعه.
- ۲: اطلاعات جمع آوری شده از طریق تکمیل پرسشنامه توسط گردشگردان و مسافران در روستاهای مورد مطالعه در شهرستان هشتروند.

پژوهش حاضر دارای دو گروه متغیر است، متغیر مستقل و متغیر وابسته، متغیر مستقل عوامل اصلی اثر گذار در روستاهای مورد مطالعه است که بر میزان جذب گردشگر تأثیر گذار است. در این پژوهش با توجه به نبود جامعه آماری برای برآورد حجم نمونه از روش نمونه گیری گلوله برفی استفاده شده است. مبنای گردآوری داده‌های مذکور بر مبنای پرسشنامه‌ای با ۱۰ گویه قرار داشت که در میان حجم نمونه ۷۰ نفری از جامعه آماری مربوط به گردشگران روستایی، روستاهای (خراسانک، قرخ سقر، قره بلاغ و لامشان) شهرستان هشتروند جمع‌آوری شده است. در تحلیل پاسخ‌های ارائه شده در رابطه با گویه‌ها، از آزمون‌های آماری T تک نمونه‌ای در محیط SPSS استفاده شد.

جدول (۱): میزان آلفای کرونباخ متغیرها

تعداد گویه	میزان آلفای کرونباخ
۱۰	۰/۷۰۹

جدول (۲): شاخص ها و متغیرهای مورد بررسی پژوهش

متغیرها	مولفه اصلی
آب و هوای مناسب، جذابیت طبیعی و گردشگری، مکان های تاریخی، مهمان نوازی، دسترسی مناسب (مسیر مناسب)، امنیت محیطی، صنایع خلاق دستی، فرهنگ محیطی، به صرفه بودن از لحاظ اقتصادی، حفظ فرهنگ بومی و محلی	عوامل اصلی اثر گذار

مأخذ: منابع اسنادی و کتابخانه‌ای، ۱۴۰۴

وضعیت توپوگرافی

شهرستان هشتروند در مقیاس شهرستان بین سه واحد توپوگرافی (توده نفوذی بزغوش در شمال شرق، توده آتشفشانی سهند در شمال غرب و رشته کوه های تخت سلیمان در جنوب واقع گردیده است مرتفع ترین نقطه منطقه قله آغ داغ به ارتفاع ۲۹۵۰ متر و پست ترین نقطه آن روستای بابک به ارتفاع ۱۴۰۰ متر از سطح دریاهای آزاد میباشد. ارتفاع متوسط از ۱۴۰۰ متر در دره قرانقو در شرق تا ۳۷۰۰ متر در قلعه سهند در شمال غرب متغیر بوده ولی قسمت اعظم اراضی منطقه را زمینهایی تشکیل می دهند که ارتفاع عمومی آنها ۱۶۰۰ تا ۲۰۰۰ متر میباشد.

عامل ارتفاع و توپوگرافی روستا یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار در برنامه های توسعه روستایی و هر سکونتگاهی می باشد. همچنین ارتفاع یکی از عوامل کاهش دما می باشد به طوری که در فلات ایران به ازاء هر ۱۰۰ متر افزایش ارتفاع برابر ۰/۶ درجه سانتیگراد از درجه دما کاسته می شود. روستاهای قرخ سقر و قره بلاغ به ترتیب در یک موقعیت تپه های و جلگه ای در ارتفاع بالاتر از ۱۴۰۰ متر از سطح دریای آزاد واقع شده اند.

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان هشتروند از نظر مختصات جغرافیایی در طول جغرافیایی ۴۶ درجه و ۲۸ دقیقه الی ۴۷ درجه و ۱۹ دقیقه و در عرض شمالی ۳۷ درجه و ۱۲ دقیقه الی ۳۷ درجه و ۳۹ دقیقه واقع گردیده است. از سمت شمال با شهرستان بستان آباد و از سمت شرق با شهرستان میانه و از جنوب با شهرستان چارویماق و از غرب نیز با شهرستان مراغه هم جوار میباشد.

معرفی روستای قرخ سقر

روستای قرخ سقر بر حسب آخرین تقسیمات سیاسی و اداری کشور از روستاهای توابع دهستان نظر کهریزی، بخش نظرکهریزی، شهرستان هشتروند و استان آذربایجان شرقی می باشد. به لحاظ موقعیت نسبی، روستای قرخ سقر در فاصله حدود ۲۶ کیلومتری جنوب غرب شهر هشتروند واقع شده است. روستاهای قره گل در شمال شرق (۶ کیلومتر)، تلم خان به فاصله ۶ کیلومتری در شمال غرب روستا، قزل داغ در جنوب روستا به فاصله حدود ۳ کیلومتر و تازه کند در جنوب غرب روستا به فاصله ۲,۵ کیلومترواقع شده است.

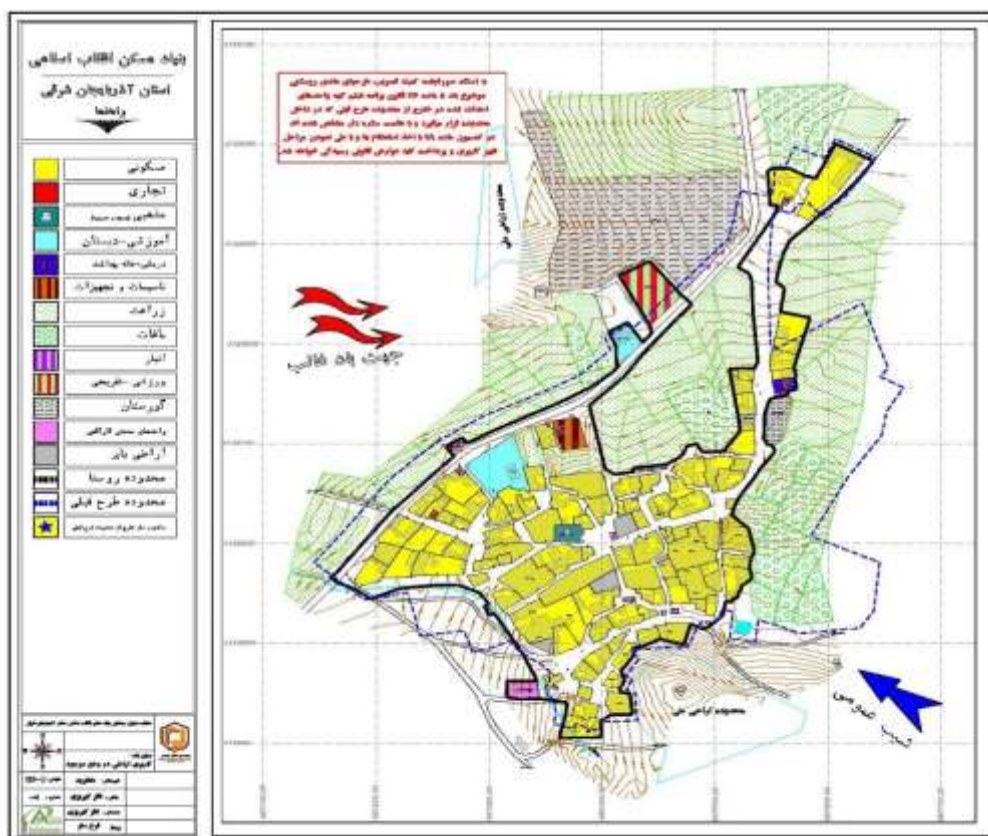
موقعیت جغرافیایی روستا بیانگر مکان قرارگیری و استقرار روستا در دشت، جلگه، پائیکوه و ارتفاعات (مناطق کوهستانی) می باشد. براساس مطالعات صورت گرفته و با توجه به نقشه توپوگرافی منطقه، روستای مورد مطالعه در یک موقعیت دامنه ای و در ارتفاع حدود ۱۷۴۴ متری از سطح دریاهای آزاد واقع شده است. از نظر مختصات جغرافیایی نیز، روستای قرخ سقر در مختصات جغرافیایی ۳۷ درجه و ۱۷ دقیقه و ۱۹ ثانیه عرض شمالی و ۴۶ درجه و ۵۳ دقیقه و ۱۸ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است.

شکل ۲: موقعیت روستای قرخ سقر با مرکز شهرستان (هشترود)

شکل ۳: نمایی از نشستگاه جغرافیایی روستای قرخ سقر

شکل ۴: وضعیت موجود روستای قرخ سقر

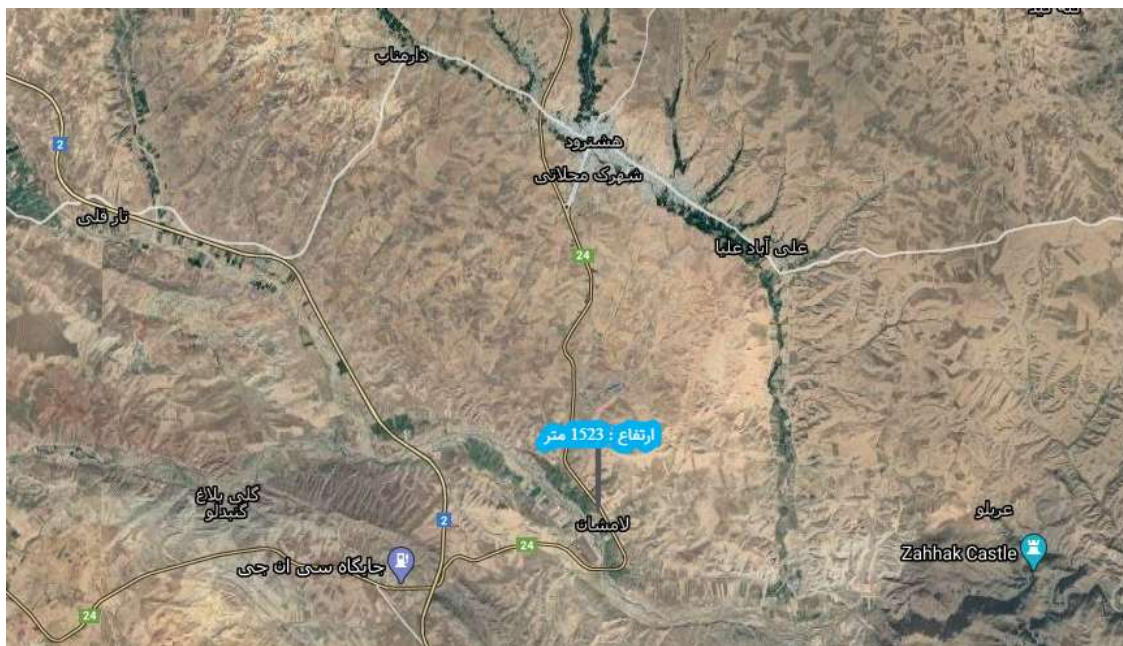
مأخذ: طرح هادی روستای قرخ سقر، ۱۴۰۴

معرفی روستای لامشان

روستای لامشان بر حسب آخرین تقسیمات سیاسی و اداری کشور از روستاهای توابع دهستان قرانقو، بخش مرکزی، شهرستان هشترود و استان آذربایجان شرقی می‌باشد. به لحاظ موقعیت نسبی، روستای لامشان در فاصله حدود ۸ کیلومتری جنوب شهر هشترود واقع شده است. روستاهای خراسانلو در جنوب شرق به فاصله حدود (۵ کیلومتر)، خواجه عور به فاصله ۳ کیلومتری در شمال غرب روستا، چپینی در جنوب شرق روستا به فاصله حدود ۲ کیلومتر و قویون قشلاقی در جنوب غرب روستا به فاصله حدود ۶ کیلومتر کیلومتری واقع شده است.

موقعیت جغرافیایی روستا بیانگر مکان قرارگیری و استقرار روستا در دشت، جلگه، پائیکوه و ارتفاعات (مناطق کوهستانی) می‌باشد. براساس مطالعات صورت گرفته و با توجه به نقشه توپوگرافی منطقه، روستای مورد مطالعه در یک موقعیت دامنه ای و در ارتفاع حدود ۱۵۲۳ متری از سطح دریاهای آزاد واقع شده است. از نظر مختصات جغرافیایی، روستای لامشان در مختصات جغرافیایی ۳۷ درجه و ۲۳ دقیقه و ۴۲ ثانیه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۳ دقیقه و ۱۲ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است.

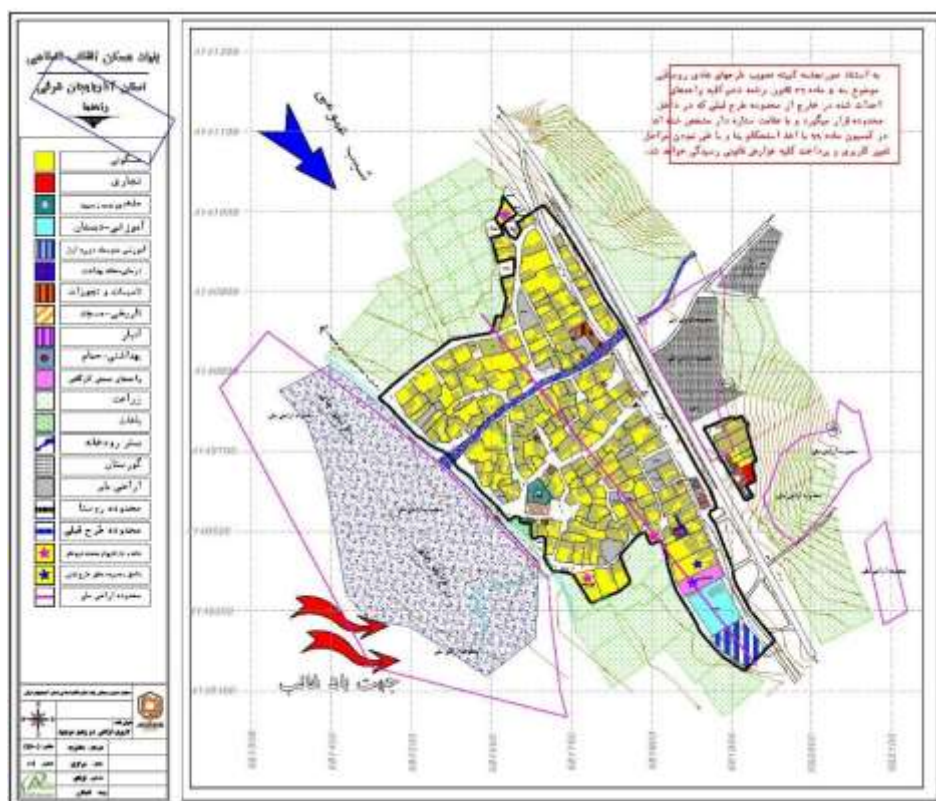
۲۳ دقیقه و ۴۲ ثانیه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۳ دقیقه و ۱۲ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است.

شکل ۵: موقعیت روستای لامشان با مرکز شهرستان (هستروود)

شکل ۶: نمایی از نشستگاه جغرافیایی روستای لامشان

شکل ۷: وضعیت موجود روستای لامشان

مأخذ: طرح هادی روستای قرخ سقر، ۱۴۰۴

معرفی روستای خراسانک

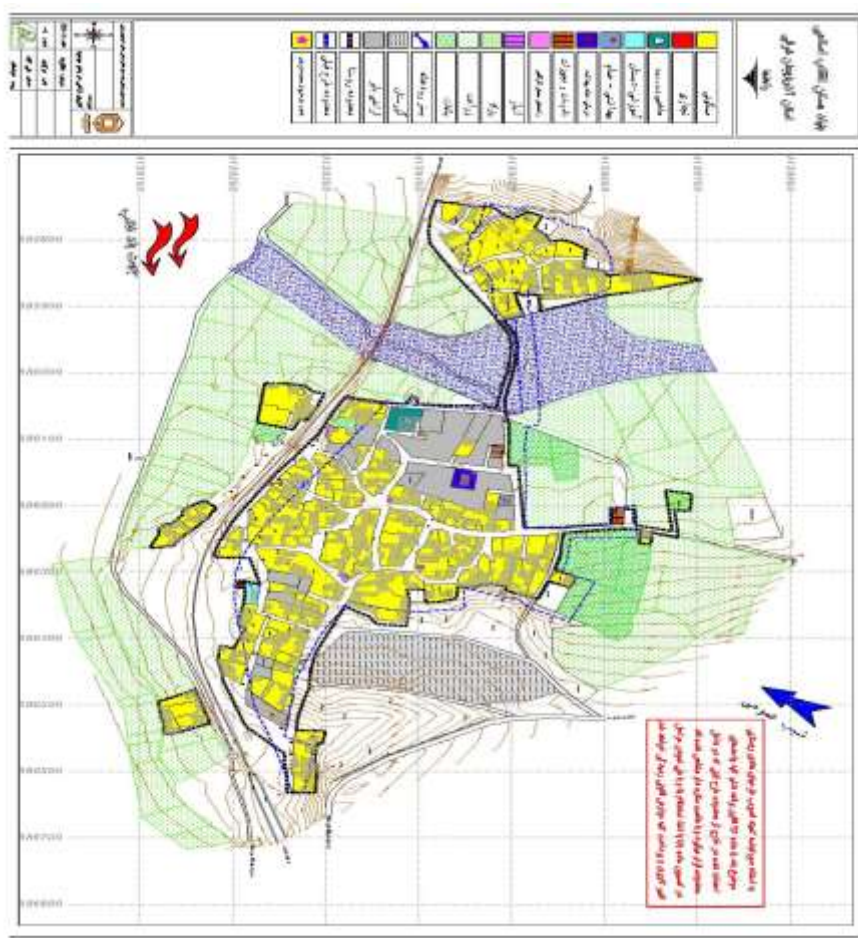
روستای خراسانک بر حسب آخرین تقسیمات سیاسی و اداری کشور از روستاهای توابع دهستان علی آباد، بخش مرکزی، شهرستان هشترود و استان آذربایجان شرقی می‌باشد. به لحاظ موقعیت نسبی، روستای خراسانک در فاصله حدود ۱۰ کیلومتری جنوب شرق شهر هشترود (مرکز شهرستان) واقع شده است. روستاهای لامشان در شمال غربی (حدود ۵ کیلومتر)، قره سقال به فاصله حدود ۶ کیلومتری در شمال غرب روستا، دوده در شمال غرب روستا به فاصله حدود ۷ کیلومتر و علی آباد سفلی در شمال روستا به فاصله ۷٫۵ کیلومتر واقع شده است. موقعیت جغرافیایی روستا بیانگر مکان قرارگیری و استقرار روستا در دشت، جلگه، پايکوه و ارتفاعات (مناطق کوهستانی) می‌باشد. براساس مطالعات صورت گرفته و با توجه به نقشه توپوگرافی منطقه، روستای مورد مطالعه در یک موقعیت دامنه ای و در ارتفاع حدود ۱۵۱۸ متری از سطح دریاهای آزاد واقع شده است. از نظر مختصات جغرافیایی، روستای خراسانک در مختصات جغرافیایی ۳۷ درجه و ۲۲ دقیقه و ۵۵ ثانیه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۶ دقیقه و ۱۳ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است.

شکل ۸: موقعیت روستای خراسانک با مرکز شهرستان (هشترود)

شکل ۹: نمایی از نشستگاه جغرافیایی روستای خراسانک

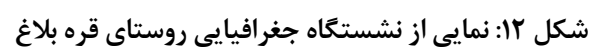
شکل ۱۰: وضعیت موجود روستای خراسانک

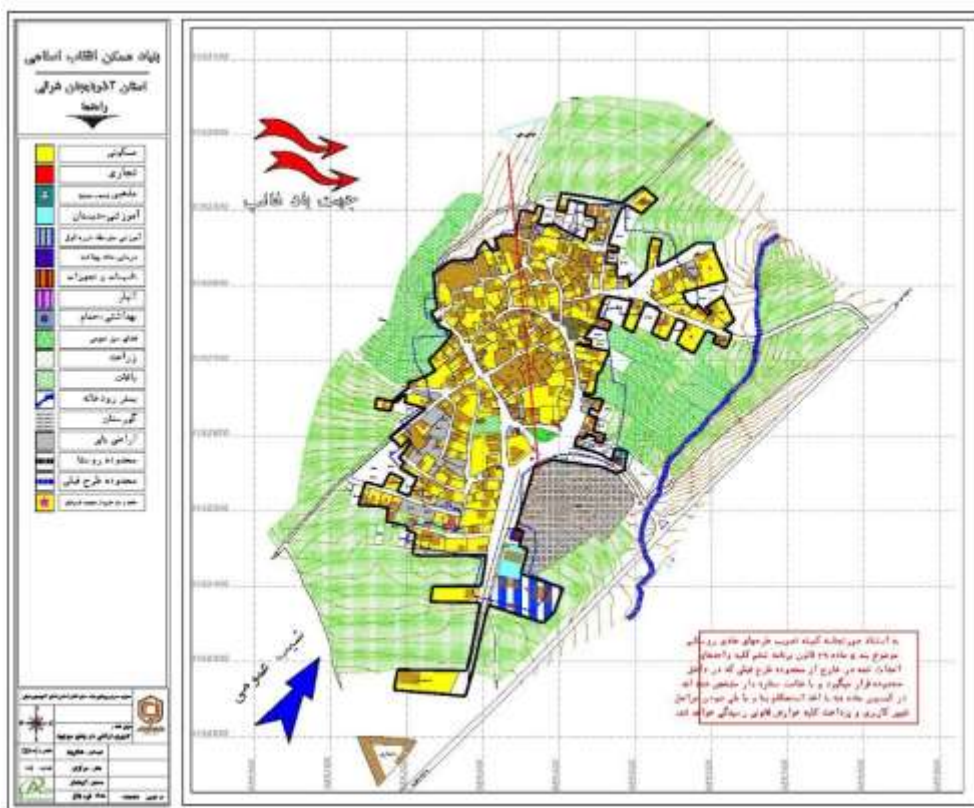
مأخذ: طرح هادی روستای قرخ سقر، ۱۴۰۴

معرفی روستای قره بلاغ

روستای قره بلاغ بر حسب آخرین تقسیمات سیاسی و اداری کشور از روستاهای توابع دهستان کوهسار، بخش مرکزی، شهرستان هشترود و استان آذربایجان شرقی می‌باشد. به لحاظ موقعیت نسبی، روستای قره بلاغ در فاصله حدود ۱۳ کیلومتری شمال شرق شهر هشترود (مرکز شهرستان) واقع شده است. روستاهای بابا کندی در جنوب غربی (حدود ۹ کیلومتر)، آغ بلاغ به فاصله حدود ۵ کیلومتری در جنوب شرق روستا، باشماق در جنوب روستا به فاصله حدود ۸ کیلومتر و عمو دیزج در شمال غرب روستا به فاصله ۳ کیلومتر واقع شده است.

موقعیت جغرافیایی روستا بیانگر مکان قرارگیری و استقرار روستا در دشت، جلگه، پائیکوه و ارتفاعات (مناطق کوهستانی) می‌باشد. براساس مطالعات صورت گرفته و با توجه به نقشه توپوگرافی منطقه، روستای مورد مطالعه در یک موقعیت دامنه ای و در ارتفاع حدود ۱۹۰۰ متری از سطح دریاهای آزاد واقع شده است. از نظر مختصات جغرافیایی، روستای قره بلاغ در مختصات جغرافیایی ۳۷ درجه و ۳۵ دقیقه و ۳۳ ثانیه عرض شمالی و ۴۷ درجه و ۶ دقیقه و ۳۸ ثانیه طول شرقی قرار گرفته است.

شکل ۱۳: وضعیت موجود روستای قره بلاغ

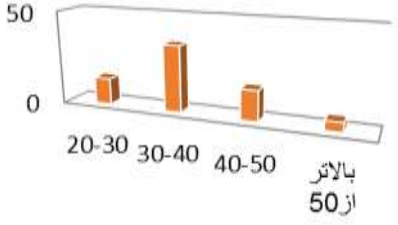
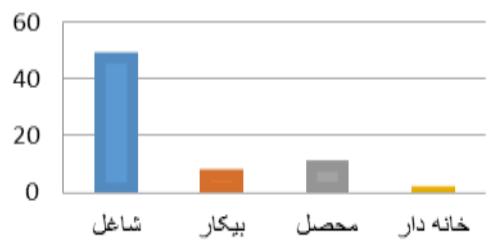
مأخذ: طرح هادی روستای قره سقر، ۱۴۰۴

ارائه یافته های پژوهش

یافته های توصیفی

یافته‌های توصیفی در این پژوهش شامل آمارهای مربوط به مشخصات پاسخ‌گویان اعم از (جنسیت، سن، میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال). براساس جدول (۳) در رابطه با متغیر جنسیت ۷۲/۹ درصد از پاسخگویان مرد بوده‌اند. در رابطه با متغیر سن، نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان مربوط به گروه سنی ۳۰-۴۰ با درصد (۵۰٪) درصد بوده‌اند. براساس نتایج حاصل از پرسشنامه در رابطه با متغیر میزان تحصیلات پاسخگویان، بیشترین میزان فراوانی و درصد تحصیلات در بین پاسخگویان مربوط به لیسانس و فوق لیسانس می‌باشد. همچنین براساس وضعیت اشتغال ۴۹ نفر (۷۰٪) از پرسش‌شوندگان شاغل بوده‌اند.

جدول ۳: مشخصات پاسخگویان جامعه نمونه مورد مطالعه

متغیرها	وضعیت	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۱۹	۲۷/۱
	مرد	۵۱	۷۲/۹
	کل	۷۰	۱۰۰
 جنسیت شکل ۱۴: نمودار جامعه نمونه مورد بررسی به تفکیک جنسیت			
سن	۲۰-۳۰	۱۴	٪۲۰
	۳۰-۴۰	۳۵	٪۵۰
	۴۰-۵۰	۱۶	٪۲۲/۹
	بالتر از ۵۰	۵	٪۷/۱
 سن شکل ۱۵: نمودار جامعه نمونه به تفکیک سن			
میزان تحصیلات	زیر دیپلم	-	-
	دیپلم	۳	٪۴,۳
	فوق دیپلم	۱۳	٪۱۸,۶
	لیسانس	۳۹	٪۵۵,۷
	فوق لیسانس و بالاتر	۱۵	٪۲۱,۴
	کل	۷۰	٪۱۰۰
 تحصیلات شکل ۱۶: نمودار جامعه نمونه مورد بررسی به تفکیک میزان تحصیلات			
وضعیت اشتغال	شاغل	۴۹	٪۷۰
	بیکار	۸	٪۱۱,۴
	محصل	۱۱	٪۱۵,۵
	خانه دار	۲	٪۲,۸
	کل	۷۰	٪۱۰۰
 اشتغال شکل ۱۷: نمودار جامعه نمونه مورد بررسی به تفکیک اشتغال			

مأخذ: نتایج مستخرج از پرسشنامه، ۱۴۰۴

یافته های استنباطی

بررسی عوامل موثر جذب گردشگر در روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه گردشگران و مسافران

گردشگری موضوعی می‌باشد که عوامل مهمی در آن دخیل می‌باشند تا گردشگران و توریست به انجام آن اشتیاق نشان دهند از جمله مهمترین عاملی که به گردشگران و مسافران در انجام گردش و سفر اشتیاق می‌بخشد، عوامل فرهنگی و طبیعی مقصد گردشگری است. گردشگری روستایی، موتور محرکه اقتصاد محلی است. گردشگری روستایی با ایجاد فرصت های شغلی و احیای صنایع محلی، می تواند فقر را در جوامع روستایی کاهش دهد و زیرساخت ها را متحول کند. در این بخش از پژوهش با استفاده از نظرات گردشگران، عوامل موثر بر جذب گردشگر در روستاهای مورد مطالعه (خراسانک، لامشان، قره بلاغ و قرخ سقر) شهرستان هشترود مورد مطالعه قرار گرفته شده است. نتایج حاصل از تحلیل پرسشنامه در محیط نرم افزار SPSS نشان می‌دهد که وجود آب و هوای مناسب، جذابیت طبیعی، حفظ فرهنگ بومی محلی و امنیت محیطی به ترتیب با میانگین (۴/۶۰، ۴/۳۰، ۴/۲۵) بیشترین تأثیر را در جذب گردشگر در روستاهای مورد مطالعه داشته است.

جدول ۴: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای، عوامل موثر بر جذب گردشگر در روستاهای مورد مطالعه از دیدگاه

گردشگران

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۴۰۴

عامل	متغیر	آمار توصیفی		آمار تحلیلی			
		آمار توصیفی		ارزش تست ۳-			
		میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	t مقدار	درجه آزادی	معنی داری
عوامل اثر گذار	آب و هوای مناسب	۴/۶۰	۰/۷۶۴	۰/۷۱۴	۷/۸۲	۶۹	۰/۰۰۰
	جذابیت طبیعی و گردشگری	۴/۴۰	۰/۸۷۵	۰/۷۵۷	۷/۲۳	۶۹	۰/۰۰۰
	مکان های تاریخی	۳/۳۰	۰/۵۱۴	۰/۹۰۰	۱۴/۶۲	۶۹	۰/۰۰۰
	مهمان نوازی ساکنان	۴/۲۵	۰/۸۲۸	۱/۲۵	۱۲/۶۹	۶۹	۰/۰۰۰
	دسترسی مناسب و آسان	۳	۰/۴۵۲	۰/۸۵۴	۷/۳۶	۶۹	۰/۰۰۰
	امنیت محیطی	۴/۲۵	۰/۸۵۶	۰/۹۸۵	۱۱/۰۲	۶۹	۰/۰۰۰
	صنایع خلاق دستی	۴	۰/۶۵۴	۱	۱۰	۶۹	۰/۰۰۰
	فرهنگ محیطی	۳/۸۰	۰/۵۲۶	۰/۸۹۵	۸/۵۶	۶۹	۰/۰۰۰
	باصرفه بودن از لحاظ اقتصادی	۳/۵۰	۰/۴۵۲	۰/۶۵۸	۷/۴۰	۶۹	۰/۰۰۰
	حفظ فرهنگ بومی و محلی	۴/۳۰	۰/۸۷۵	۰/۸۷۴	۱۱/۳۶	۶۹	۰/۰۰۰
	میانگین	۳/۹۴	-	-	-	-	-

ارائه جاذبه های توریستی و گردشگری روستای لامشان

گردشگری روستایی به فعالیتهای سفر در مناطق غیرشهری گفته می‌شود که بر طبیعت بکر، آداب و رسوم محلی و سبک زندگی روستایی تمرکز دارد. این نوع گردشگری شامل طبیعت‌گردی، گردشگری کشاورزی، ماجراجویی و بازدید از جشنواره‌های فرهنگی می‌شود. برخلاف گردشگری انبوه شهری، گردشگری روستایی بر پایداری محیط زیست، مشارکت جوامع محلی و حفظ میراث فرهنگی تأکید دارد و اهمیت آن در توانایی ایجاد تحول اقتصادی در مناطق روستایی است، به‌ویژه در مناطقی که کشاورزی به‌دلیل تغییرات آب‌وهوایی یا مشکلات اقتصادی با خطر رکود روبه‌رو است. در این بخش جاذبه های گردشگری روستای لامشان به صورت تصویری نمایش داده شده است:

شکل ۱۸: مسجد تاریخی روستای لامشان

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۱۹: مسجد تاریخی روستای لامشان

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۰: وجود خانه های کاه گلی و قدیمی روستای لامشان

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۱: استخرهای آب برای مصارف کشاورزی و باغات

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۲: طبیعت بکر روستای لامشان شهرستان هشتروند

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۳: تنوع ساخت و ساز و رنگ آمیزی دلنشین

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

ارائه جاذبه های توریستی و گردشگری روستای قره بلاغ

توسعه گردشگری روستایی می تواند به بهبود شرایط اقتصادی اجتماعی و منافع زیست محیطی برای ساکنان مناطق روستایی کمک کند. این صنعت نقشی حیاتی در جامعه روستایی ایفا می کند، زیرا موجب رشد کسب و کارها، ایجاد اشتغال و تأمین معیشت بهتر برای روستاییان می شود. روستاها با طبیعتی بکر و زیبا، گنجینه ای پنهان از زیبایی های طبیعی هستند که با زندگی رنگارنگ روستایی، جاذبه های تاریخی، باستانی و فرهنگی غنی شده اند. گردشگری روستایی با وجود پتانسیل بالای اقتصادی و فرهنگی، با چالش های جدی روبه رو است. یکی از عمده ترین مشکلات، نابرابری در توزیع درآمد است که در آن سود اصلی به جیب سرمایه گذاران خارجی یا واسطه ها می رود، در حالی که جوامع محلی دستمزدهای ناچیزی دریافت می کنند. برای مقابله با این مسئله، راهکارهایی همچون اجرای مدل تقسیم عادلانه سود، شبیه به اقامتگاه های جامعه محور نپال پیشنهاد می شود. در این مدل، بخش عمده ای از درآمد مستقیم به صندوق های محلی واریز می شود و قوانینی برای استخدام حداقل ۶۰ درصد نیروی کار محلی وضع می گردد. در این بخش جاذبه های توریستی و گردشگری روستای قره بلاغ ارائه شده است:

شکل ۲۴: وجود باغات محصور داخل حریم قانونی روستا

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۵: وجود کوچه های باریک و قدیمی با خانه های کاه گلی

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۶: فضای طبیعی و دست نخورده روستای قره بلاغ

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

ارائه جاذبه های توریستی و گردشگری روستای قرخ سقر

گردشگری روستایی در مناطق محروم، از طریق ایجاد درآمدهای مکمل به کاهش فقر کمک می‌کند. کشاورزان با اجاره دادن اتاق‌های خود به گردشگران یا فروش محصولات محلی، درآمد بیشتری کسب می‌کنند و خانواده‌ها با راه‌اندازی مغازه‌های کوچک، خدمات اجاره دوچرخه یا پخت غذاهای محلی به کارآفرینی روی می‌آورند. بخشی از درآمد حاصل از گردشگری نیز به پروژه‌های اجتماعی اختصاص می‌یابد؛ همچون بنگلادش که از این درآمد برای ساخت مدارس و درمانگاه‌ها استفاده می‌کند. این فرایند نه تنها اقتصاد محلی را تقویت می‌کند، بلکه دسترسی به خدمات پایه را نیز بهبود می‌بخشد. رونق صنایع محلی از دیگر تأثیرات چشمگیر گردشگری روستایی است. کشاورزان با فروش محصولات تازه و ارگانیک به گردشگران، انگیزه بیشتری برای افزایش تولید پیدا می‌کنند. نمونه بارز این موضوع مزارع ادویه در کرالای هند است که با پذیرش گردشگران، فروش فلفل و هل را به طور قابل توجهی افزایش داده‌اند. همزمان، تقاضا برای صنایع دستی محلی همچون پارچه‌های دست‌باف یا مجسمه‌های چوبی رشد می‌کند، چنانکه درآمد صنعتگران محلی در رومانی ۲۰ تا ۳۰ درصد افزایش یافته است. جشنواره‌های محلی و موسیقی فولکلور نیز به جاذبه‌های فرهنگی تبدیل می‌شوند و همزمان به حفظ سنت‌های بومی کمک می‌کنند. در این بخش جاذبه های گردشگری روستای قرخ سقر شهرستان هشتروند نمایش داده میشود:

شکل ۲۷: مسجد قدیمی و تاریخی روستای قرخ سقر

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۸: آبوهوای مناسب روستای قرخ سقر

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۲۹: محیط طبیعی روستای قرخ سقر

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۰: کوچه های قدیمی و باریک روستای قرخ سقر

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۱: راه دسترسی مناسب برای گردشگران

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۲: اشتغال پایدار روستایی (دامداری)

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

ارائه جاذبه های توریستی و گردشگری روستای خراسانک

گردشگری روستایی نقش مهمی در ایجاد فرصت های شغلی مستقیم و غیرمستقیم ایفا می کند. مشاغلی همچون مدیریت اقامتگاه های محلی، راهنمایان تور، رانندگی و فروش صنایع دستی به طور مستقیم به درآمدزایی ساکنان کمک می کنند. برای مثال در روستای واگامون هند، زنان به عنوان آشپز و راهنما در خانه های محلی مشغول به کار شده اند. علاوه بر این، مشاغل غیرمستقیم همچون تأمین مواد غذایی از کشاورزان محلی، تولید صنایع دستی و نگهداری جاده ها نیز رونق می گیرند، همان طور که در رومانی تقاضای گردشگران موجب رشد مشاغلی همچون آهنگری و سفالگری شده است. از سوی دیگر، دوره های آموزشی تخصصی همچون مدیریت هتل، زبان انگلیسی و روش های اکوتوریسم، مهارت های جامعه محلی را ارتقا می دهند و آن ها را برای مشارکت مؤثرتر در این صنعت آماده می کنند. آموزش استانداردسازی اقامتگاه ها، طراحی منوهای غذایی منطبق با ذائقه گردشگران و مدیریت سیستم های رزرو آنلاین، مهارت های برخورد با میهمانان بین المللی، مدیریت شکایت ها، تسلط بر اصطلاحات تخصصی گردشگری و مکالمات روزمره برای تعامل بهتر با گردشگران خارجی و ارائه توضیحات جذاب درباره فرهنگ و تاریخ محلی از جمله عواملی است که منجر به رونق گردشگری در روستاها می شود. ارائه جاذبه های گردشگری روستای خراسانک شهرستان هشتروند:

شکل ۳۳: مسجد تاریخی و قدیمی روستای خراسانک

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۴: رود های پر آب روستای خراسانک

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۵: طبیعت روستای خراسانک

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۶: بقالی های روستای خراسانک

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

شکل ۳۷: خانه های کاه گلی و کوچه های باریک روستای خراسانک

مأخذ: نگارندگان، ۱۴۰۴

نتیجه گیری

گردشگری روستایی با وجود پتانسیل بالای اقتصادی و فرهنگی، با چالش‌های جدی روبه‌رو است. یکی از عمده‌ترین مشکلات، نابرابری در توزیع درآمد است که در آن سود اصلی به جیب سرمایه‌گذاران خارجی یا واسطه‌ها می‌رود، در حالی که جوامع محلی دستمزدهای ناچیزی دریافت می‌کنند. برای مقابله با این مسئله، راهکارهایی همچون اجرای مدل تقسیم عادلانه سود، شبیه به اقامتگاه‌های جامعه‌محور نپال پیشنهاد می‌شود. در این مدل، بخش عمده‌ای از درآمد مستقیم به صندوق‌های محلی واریز می‌شود و قوانینی برای استخدام حداقل ۶۰ درصد نیروی کار محلی وضع می‌گردد. کالایی‌سازی فرهنگ و تبدیل آئین‌های سنتی به نمایش‌های توریستی، اصالت فرهنگی را تضعیف می‌کند. در مناطقی همچون روستاهای ترانسیلوانیای رومانی، مراسم مذهبی گاهی بدون توجه به مفاهیم نمادین آنها اجرا می‌شوند. برای حفظ اصالت، تشکیل کمیته‌های متشکل از بزرگان محلی و هنرمندان جهت طراحی فعالیت‌های فرهنگی احترام‌آمیز ضروری است. اعطای گواهی‌نامه‌های اصالت به روستاهایی که دستورالعمل‌های میراث فرهنگی یونسکو را رعایت می‌کنند، می‌تواند به جذب گردشگران مسئولیت‌پذیر کمک کند. راهکارهای توسعه پایدار شامل سیاست‌های حمایتی همچون کاهش مالیات برای پروژه‌های دوستدار محیط زیست و ایجاد صندوق‌های تضمینی دولتی برای پوشش ریسک‌های طبیعی است. تشکیل تعاونی‌های محلی چندمنظوره (مدیریت اقامتگاه‌ها، بازاریابی و کنترل کیفیت) و راه‌اندازی بانک‌های خرد برای حمایت از زنان کارآفرین نیز از جمله اقدامات کلیدی است. فناوری‌هایی همچون اپلیکیشن‌های هوشمند رزرو اقامتگاه و واقعیت افزوده (بازسازی دیجیتال بناهای تاریخی) می‌تواند جذابیت این مناطق را افزایش دهد. گردشگری روستایی در آینده می‌تواند با سازه‌های اقلیم‌پذیر همچون اقامتگاه‌های شناور در مناطق سیل‌خیز و تورهای جنگل‌کاری مشارکتی (کمک گردشگران به کاشت درختان بومی) سازگارتر شود. برنامه‌هایی همچون «روستاهای خلاق یونسکو» نیز امکان تبادل دانش بین جوامع محلی جهانی را فراهم می‌کنند. در نهایت، موفقیت این صنعت نیازمند هماهنگی بین سیاست‌های اقتصادی، فناوری‌های نوین و مشارکت جوامع محلی است. تجربه‌های موفق از بنگلادش تا رومانی نشان می‌دهد که تنها با درگیر کردن ذی‌نفعان محلی در تمام مراحل برنامه‌ریزی می‌توان چالش‌ها را به فرصت‌های پایدار در کشور ایران و روستاهای با قابلیت گردشگری تبدیل کرد.

منابع

1. Ghorbanzad Kohnesari, Mohsen; Hosni Mehr, Seyedeh Sedighe; Shahmari, Rafat and Asghari, Hossein (2019). Analysis of the development of villages using the mode .401-412, (1) Quarterly Journal of Geography and Regional Planning.
2. Hataminejad, H.; Rezaeinia, H. and J. Zarei (2015): Analysis of factors affecting the cultural tourism market from the perspective of tourists (Case Study: The city of Soltanieh), Volume 2, Number2. PP: 1-25. (in Persian).
3. María, Cristina Otero Gómez, Wilson Giraldo Pérez, (2015): Cultural Tourism in Villavicencio Colombia, Tourism in Latin America, PP. 105-125.
4. Matei, Forentina, (2015): Cultural Tourism Potential, as Part of Rural Tourism Development in the North-East of Romania. Procedia Economics and Finance.
5. Mohammadi yeganeh, B; cheraghi , M. and M. Valaei (2013): The role of religious tourism in rural development with emphasis on life quality and social capital Case of study: Ghepchagh County in the township of Miandoab , journal of Geographical sciences, Volume 13 , Number 30; PP: 7-25. (in Persian).
6. UNWTO (2015): Why tourism? Retrieved March 17th, 2015 from <http://www2.unwto.org/en/content/why-tourism>.

7. Volume 23, 2015, Pages 453-460.
8. Wineaster Andersona, (2014): Cultural Tourism and Poverty Alleviation in Rural Kilimanjaro, Tanzania, Journal of Tourism and Cultural Change, Published online: 17.
9. Ying, T and Zhou, Y (2007): Community, governments and external capitals in China's rural cultural tourism: A comparative study of two adjacent villages, Tourism Management 28 (2007) 96-107.

Analysis of factors affecting tourist attraction in Hashtrood County with emphasis on the villages of (Khorasanak, Qarkh Saqr, Qara Bolagh, Lamshan)

Hadi Eskandari Einodin¹, Hoseein Nouhi²

¹PhD in Geography and Urban Planning, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.

²Master of Architecture, Islamic Azad University, Saveh Branch, Saveh, Iran.

Abstract

Rural tourism development can improve economic, social and environmental conditions for residents of rural areas. This industry plays a vital role in rural society, as it leads to business growth, job creation and better livelihoods for villagers. The present study is applied in terms of its purpose and descriptive and analytical in terms of its nature and method. In the present study, due to the lack of a statistical population, the snowball method was used. Therefore, the basis for collecting information was a questionnaire with 10 items, which was distributed among a sample size of 70 people from the statistical population related to rural tourists, villages (Khorasanak, Qarkh Saqr, Qara Bolagh and Lamshan) of Hashtrood County. In analyzing the responses provided in relation to the items, one-sample T-tests were used in the SPSS software environment. The results of the questionnaire analysis in the SPSS software environment show that the existence of suitable climate, natural and tourist attractions, preservation of the identity of local indigenous culture by residents, and provision of environmental security for tourists, respectively, with an average of (4.60, 4.40, 4.30, 4.25), had the greatest impact on attracting tourists in the studied villages from the perspective of tourists in the studied villages of Hashtrood County.

Keywords: Tourist, rural tourism, historical, Hashtrood County.
